

ЛІНГВІСТЫЧНЫ АНАЛІЗ ВЕРША РЫГОРА БАРАДУЛІНА “ЧАКАЕ...”

Паэзія народнага паэта Беларусі Рыгора Барадуліна — з'ява надзвычай непаўторная, унікальная. Яна шматколерна, пластычна і эмацыянальна ўзнаўляе навакольны свет, адлюстроўвае прыгажосць роднай зямлі, пафас стваральнай працы. Вершы яго нават без подпісу пазнаюцца па яркай вобразнасці, рытміцы, унутранай рыфме, выразным гукапісе.

Бадай, самым галоўным у творчасці Рыгора Барадуліна з'яўляецца вобраз маці. Для паэта маці – увасабленне добра і справядлівасці, спагады і жалю, чалавечай шчодрасці і самаахвярнасці. Маці – пачатак жыцця, ідэал працавітасці, сумлення і дабрывіні, зберагальніца маральных каштоўнасцей, выпрацаваных чалавецтвам на працягу вякоў.

З радкоў верша “Чакае...” паўстае вобраз маці паэта Куліны Андрэеўны. Гэта звычайная вясковая жанчына, якую не песціў лёс: не дачакалася з вайны мужа, адна гадала сына, перажыла пасляваенныя цяжкасці.

Чакае...

За мной цікавалі і грэх, і брэх.

Сяброў і дарог мне было ўсё мала.

Сябе даганяў я,

Спазняўся, бег.

А мама мяне чакала.

Мой сум салатзее,

Гарчэе смех.

Сяброў забірае дарога глухая.

Сябе не дагнаў я,

Прыстаў мой спех.

А мама мяне чакае... [1]

Верш не датаваны, але ён уключаны ў паэтычны зборнік “Руны перуновы”, які выдадзены ў 2006 годзе. Верш Рыгора Барадуліна “Чакае...”

адносіцца да філасофскай лірыкі, аб тым сведчаць разважанні галоўнага героя пра сваё хуткае жыццё. Вершаваны памер, якім карыстаецца аўтар пры апісанні сваіх разважанняў, дольнік.

Назва твора ўключае ў сябе стылістычны прыём – умоўчванне: паэт ужо адразу менавіта шматкроп’ем паказвае і незавершанасць чакання, і аўтарскі роздум, і аўтарскі сум. Гэты прыём сустракаецца не толькі ў пачатку верша, але і апошні радок таксама спыняе нас і прыводзіць да разважанняў: *А мама мяне чакае...* Атрымліваецца, што ўвесь верш узяты ў кальцо ўмоўчвання.

Верш пабудаваны на кантрастах: *Сябе даганяў я, / Спазняўся, бег. // Сябе не дагнаў я, / Прыстаў мой спех.* Перш за ўсё можна сказаць, што твор рэалістычны, на прыёме кантрасту заснаваны прыём аксюмаран: *Мой сум саладзе, / Гарчэе смех.* Менавіта аксюмаран выяўляе і вастрыню пачуцця паэта, і тую неапрўданасць жыццёвага бегу, мітусні, паспешлівасці, якая “забірае” ў нас блізкіх людзей. Вобразнасць мовы выяўляецца праз ужыванне індывідуальна-аўтарскіх метафар і эпітэтаў: *цікавалі і грэх, і брэх, сяброў забірае дарога, спех прыстаў, дарога глухая* [2].

У вершы ўжываюцца адзінаццаць дзеясловаў, адзінаццаць назоўнікаў, дзесяць займеннікаў і сем прыназоўнікаў, што паказвае на спакойнае, разважлівае, па-мужчынску скупое ўсведамленне выніку сваіх жыццёвых дзей. Ужыванне займеннікаў тыпу *сябе, мной, я, мой* паказвае нам, што гаворка ў вершы ідзе ад імя аўтара [3].

Паўтарэнне асобных сказаў у канцы кожнага пяцірадкоўя – адзін з эфектыўных сродкаў мастацкай мовы. Прыём гэты кваліфікуецца як анамінацыя: *А мама мяне чакала. // А мама мяне чакае...* Аўтар з сумам, болем, жалем гаворыць пра тое, што маці заўсёды чакае і будзе чакаць, незалежна ад таго, дзе ты і калі ты да яе вернешся. Гэта ж мама...

Рыгор Барадулін як майстар гукапісу пры дапамозе алітэрацыі (паўтор зычных гукаў з, с, г, х) стварае вобраз цішыні, спакою, а таксама прыглушанасці голасу, што характэрна чалавеку стомленаму. І аўтар сумна-стомлены: *“Сябе не дагнаў я, / Прыстаў мой спех.”* [2].

Для ўзмацнення моўнай выразнасці аўтар ужывае кароткія, лаканічныя радкі, якія забяспечваюць дынамізм пражытага. Ствараецца вобраз Жыцця, сапраўды імклівае, хуткацечнае. Аўтар перасцерагае нас не паўтараць яго памылкі. Большасць слоў нейтральныя, але ў кантэксце адбываецца пераўтварэнне слоў без стылістычнай афарбоўкі ў паэтычныя, вобразныя. Ідэя верша перадаецца праз фанетычны ўзровень (гукапіс, гукавая анафара, даўжыня радка), лексічным (метафары і эпітэты), сінтаксічным (умоўчанне, анамінацыя) [3].

1. Барадулін, Р. І. Руны перуновы: выбраныя творы / Рыгор Барадулін. – Мн. : Радыёла-плюс, 2006. – 494, [1] с.

2. Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора / Іван Якаўлевіч Лепешаў. – Мн. : Вышэйшая школа, 1981. – 206 с.

3. Пісарэнка, А. М. Стылістычныя фігуры, заснаваныя на паўторах, як сродак рэалізацыі эстэтычнай функцыі мовы / Алена Багамолава // Роднае слова. – 2012. – № 5. – С. 43–47.